

HORIZONT 2022/15

Migrációkutató Intézet

Pénzváltó Nikolett: Ostromlóból kapuőr? Betekintés Magyarország és Törökország kapcsolatába

Pénzváltó Nikolett: Ostromlóból kapuőr? Betekintés Magyarország és Törökország kapcsolatába

1. BEVEZETÉS

Törökország rendszeres szereplője az irreguláris migrációval kapcsolatos európai diskurzusnak, elsősorban mint tranzitország. A kis-ázsiai állam azonban az illegális bevándorlás elleni küzdelem mellett számos más területen is Magyarország kiemelt stratégiai partnereként tűnik fel.

Orbán Viktor magyar miniszterelnök több alkalommal is kijelentette, hogy hazánk egy Berlin-Moszkva-Isztambul háromszögben helyezkedik el. 2021 novemberében például a következőképpen fogalmazott: *„Az egyik legfontosabb geopolitikai lecke, amit mi, magyarok megtanultunk, hogy nekünk három országra kell figyelniünk, mert ebben a háromszögben éljük az életünket. Ezt a régiók úgy mondták, hogy Moszkvára, Berlinre és Sztambulra, ez utóbbit most Ankarának kell mondani. Ez az a háromszög, amiben a magyarok élnek, és nekünk fontos, hogy ennek a háromszögnek az ankarai lábával baráti, stratégiai szövetségben legyünk.”*¹

Törökország hazánk számára kiemelt jelentőségét mutatja az is, hogy Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájában is nevesítésre került: *„A Török Köztársaság lendületesen fejlődő regionális hatalom és NATO szövetséges. Geostratégiai elhelyezkedése folytán fontos szerepet tölt be Európa és Magyarország biztonságában, jelentős befolyást gyakorolva – többek között – a közel-keleti és a nyugat-balkáni régió stabilitására. Törökország a kontinensünkre irányuló migrációs nyomás kezelésében is kulcsfontosságú partner. Érdekünktől a magyar–török politikai, gazdasági, kulturális és védelmi ipari együttműködésben rejlő potenciál minél szélesebb körű kiaknázása.”*²

¹ MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA 2021.

² MAGYAR KÖZLÖNY 2020.

ABSZTRAKT

Törökország hazánk számára elsősorban geostratégiai elhelyezkedése, míg Ankara számára Magyarország elsősorban EU-tagsága miatt fontos partner. A kis-ázsiai állam geopolitikai törésvonalak, kontinensek, civilizációk metszéspontjában fekszik, azok között egyik oldalról egyfajta szigetelő államként, másik oldalról összekötő kapocsként szolgál. Európa szempontjából például a különböző térségekből (a Közel-Keletről, Afrikából, Ázsiából) érkező illegális migráció feltartóztatása tekintetében különösen fontos ez a szigetelő állam szerep, míg az energiahordozók tranzitja esetében Törökország mint kulcsfontosságú összekötő kapocs jelenik meg. Törökország az utóbbi években az érdekközpontú és külgazdasági fókuszú magyar külpolitika egyik kulcsországává vált. Fellendült a hadiipari együttműködés is. A két államot és állampolgárait emellett számos kulturális és történelmi szál köti össze.

Ez a tanulmány a magyar–török kapcsolatok néhány kiemelt szeletét tekinti át. Először röviden bemutatja Törökország és a migráció kapcsolatának megjelenését a magyar kormányzati kommunikációban és politikában, majd áttekinti a kétoldalú gazdasági kapcsolatokat (beleértve a kereskedelmet, a befektetéseket és az energiapolitikai vonatkozásokat), valamint a felfutó hardipari együttműködést. Végül pedig kitér a két ország közötti kulturális szálakra is.

2. EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓ ELLEN

Az ENSZ adatai szerint Törökországban továbbra is több mint 3,7 millió regisztrált szíriai menekült, illetve további mintegy 320 ezer egyéb állampolgárságú menedékkérő tartózkodik.³ Orbán Viktor miniszterelnök az európai migrációs és menekültválság kezdete óta mindegyik magyar–török felső szintű találkozáson kiemelte Törökország központi szerepét a tömeges, illegális/irreguláris migráció elleni küzdelemben. 2017. június 30-án a magyar miniszterelnök ezzel kapcsolatban a következőt mondta Ankarában, Binali Yıldırım akkori török miniszterelnökkel közös sajtótájékoztatóján: „*A modern kor két nagy bajával szemben nem tudunk sikeresen föllépni Törökország nélkül, ehhez Önök elengedhetetlenek. Az egyik a terrorizmus elleni küzdelem, a másik a nemzetközi migráció kezelése.*”⁴ Ezt követően hozzátette, hogy Törökország nem csak Magyarországot védi, hanem az egész Európai Uniót is. „*Ezzel jó volna, ha mindenki tisztában lenne Európában*” – fogalmazott. „*Mi úgy tekintünk Önökre, mint akik bennünket is védenek. Ebből fakadóan nekünk az az érdekünk, hogy Törökország egy stabil és erős ország legyen, egyértelmű és világos vezetéssel, amely képes érvényt szerezni az akarátának, és ez magyar és európai érdek is, ezért azokat az alkotmányos változásokat, amelyeket Önök bevezettek, mi üdvözlünk, bár hozzáteszem, hogy egyébként semmi közünk hozzá, mert ez török belügy. De mi úgy gondoljuk, hogy ezek a változások, az alkotmányos változások növelik Törökország képességét, hogy meg tudja védeni Európát, és így segítségére tudjon lenni Magyarországnak is. Sok sikert kívánunk a folyamat végigviteléhez, és szívből köszöntjük és üdvözlünk Erdoğan elnök urat is.*”⁵

Két évvel később, 2019. november 7-én a következő hangzott el Orbán Viktortól a migrációs együttműködés vonatkozásában a Recep Tayyip Erdoğan török elnökkel Budapesten folytatott megbeszélést követően: „*a magyar külpolitikai gondolkodás abból a mondatból indul ki, hogy Törökország nélkül nem lehet megállítani az Európába irányuló migrációt. Ebből pedig az következik, hogy Törökország Magyarországnak stratégiai partnere a biztonsági kérdésekben és a migráció kérdésében is. Ennek megfelelően a mai megbeszélésen át is tekintettük a biztonsággal és migrációval összefüggő kérdéseket. Elismerésünket fejeztük ki Törökországnak, amely csak az idei évben október közepéig 350 ezer illegális határátlépőt*

³ UNHCR 2022.

⁴ MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA 2017.

⁵ Uo.

tartóztatott fel. Ha nem tette volna, ezek már mind itt lennének valahol Magyarország déli határának környékén”.⁶

2021. november 11-én Ankarában pedig a magyar miniszterelnök a következőt emelte ki: *„Ami a migrációs válságot illeti, ránk, európaiakra három irányból nehezedik most nyomás, migrációs nyomás: a Földközi-tenger felől, a Nyugat-Balkánon keresztül és most már Belorusszia felől is. Ebben a helyzetben Európának szövetségesekre van szüksége. Olyan szövetségesekre, akik az Európa körüli védelmi gyűrűt minél tágabbra tudják vonni. Ha nincs védelmi gyűrű Európa körül, akkor Európa össze fog roppanni. Ilyen védelmi gyűrű az, amit Törökország biztosít Magyarország számára azzal, hogy megállítja a migránsokat, amiért nem győzzük kifejezni az elismerésünket.”⁷* Orbán Viktor ezután kitért a migrációval összefüggő együttműködés néhány konkrét területére is. Bejelentette, hogy megállapodtak arról, hogy Törökország 50 határórt küld a magyar határ védelmére, és aláhúzta, hogy a magyar kormány az Európai Unióban is azt képviseli, hogy Törökországot a lehető legnagyobb mértékben segíteni kell: *„ezért szorgalmazzuk, hogy az Európai Unió nyújtson minél nagyobb mértékű pénzügyi támogatást a migrációval szembeni küzdelemben Törökországnak; ne áttételeken keresztül, hanem direktben a török kormánynak. (...) Nemcsak a mi határvédelmi költségünket kellene és kerítésépítésünket finanszírozni az Európai Uniónak meg a lengyelekét meg a litvánokét, hanem Törökországét is, mert ez európai érdek. És Magyarország azt képviseli, hogy az Európai Unió jelentős pénzeszegekkel segítse Törökországot az észak-szíriai térség stabilizálásában, hogy a sírek hazá tudjanak települni. Ez Európa számára rendkívül fontos.”⁸*

A migráció, illetve Törökország védőbástya szerepe több alkalommal szolgált hivatkozási alapként az Európai Unióban felmerülő egyes kérdések esetében is. 2019 októberében feszültséget okozott, hogy Magyarország részben erre hivatkozva megakadályozta, hogy az EU nyilatkozatban ítélje el Törökország szíriai katonai beavatkozását. A nyilatkozat végül fél nappal később – a török offenzíva megindulása után – mint a külügyi és biztonságpolitikai főképviselő álláspontja jelenhetett meg. Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter a konkrét ügy kapcsán úgy fogalmazott, nézőpontja szerint Törökországban van körülbelül 4 millió menekült, akik kapcsán a törökök azon dolgoznak, hogy visszatérhessenek a hazájukba, márpedig globálisan nézve a migrációs politikának éppen ezt a célt kellene szolgálnia, ezért sem támogatta az elítélő nyilatkozat kiadását.⁹

⁶ MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA 2019.

⁷ MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA 2021.

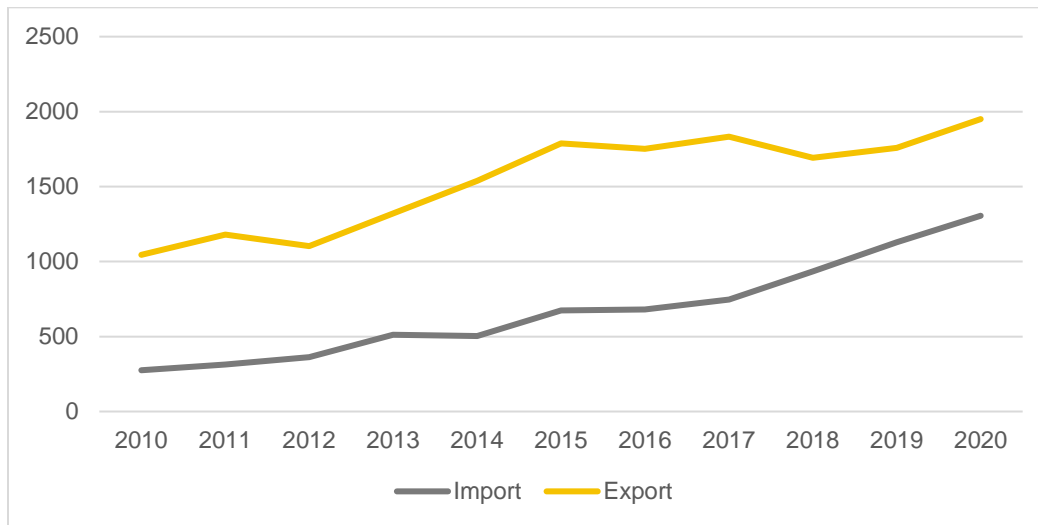
⁸ Uo.

⁹ HVG 2019.

3. GAZDASÁGI KAPCSOLATOK: KERESKEDELEM, BEFEKTETÉSEK, ENERGIA

Kereskedelem

Törökország a külgazdasági fókuszú magyar külpolitika egyik kulcsországává vált a „keleti nyitás” politikájának részeként.¹⁰ A kereskedelem fejlesztése régóta a kétoldalú kapcsolatok motorja. A két miniszterelnök 2013-ban célul tűzte ki, hogy a kereskedelmi forgalmat 5 milliárd dollárra növeljék, majd 2019-ben 6 milliárd dollárra emelték ezt a célkitűzést. A kétoldalú áruforgalom az elmúlt években folyamatosan bővült, értéke 2020-ban 3,38 milliárd dollár volt. A 2010 és 2020 közötti időszakban Magyarország éves kereskedelmének 1,05–1,47%-át bonyolította Törökországgal, ami azt is mutatja, hogy van még tér az előrelépésre.¹¹

1. ábra: Magyar–török kereskedelmi termékgazdaság (millió dollár)¹²

Ami a kereskedelem összetételét illeti, a Törökországból származó magyar import több mint felét elektromos berendezések (26,8%) és szállítási eszközök (24,8%) teszik ki, ezt követik a textilipari termékek (16%), a fémek (12,9%), majd a „műanyag és gumi” kategória (6,3%), valamint a feldolgozott termékek (4,9%). A magyar exportban szintén az elektromos berendezések (38,5%) és a szállítási eszközök (16,2%) állnak az élen, majd a kémiai termékek (10,9%), a

¹⁰ A globális és keleti nyitásról a Közel-Kelet vonatkozásában bővebben lásd: NAGYNÉ RÓZSA 2016.

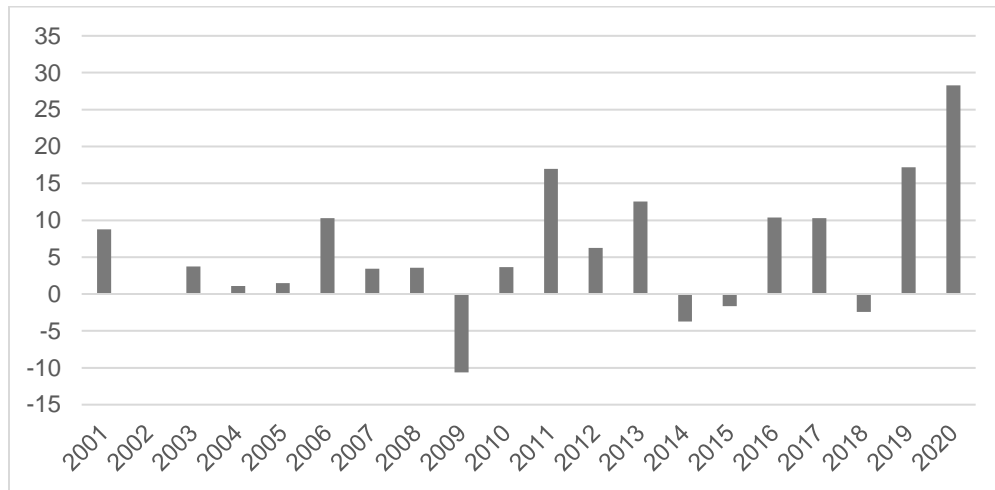
¹¹ Adatok forrása: KSH.

¹² Magyar import Törökországból és magyar export Törökországba. Adatok forrása: KSH.

műanyag és gumi kategóriába tartozó termékek (8,4%), a feldolgozott termékek (6,6%), illetve az élőállat és állati eredetű termékek (5,4%) következnek.¹³

Befektetések

Az utóbbi években több török befektetés is megvalósult az országban. 2020-ban a Magyarországra érkező külföldi befektetések 0,64%-a érkezett Törökországból, amely a 2011-es 0,98% után a második legnagyobb részesedési arány volt 2001 óta. A török részesedés a magyar befektetésállományban az elmúlt években folyamatosan nőtt, 2020-ban annak 0,122%-át tette ki.¹⁴

2. ábra: Török közvetlen tőke-befektetések Magyarországon (millió euró)¹⁵

A legnagyobb magyarországi török befektetők közé tartozik az Ekol Logistics fuvarozó vállalat, a Çelebi Ground Handling Hungary Földi Kiszolgáló Kft. (amellyel a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren is találkozhatunk), a Metyx Hungary Kft. (amely elsősorban üveg- és karbonszálás nyersanyagok, illetve ezekből készült kompozit termékek gyártásával foglalkozik) és a Yarış Kabin Hungary Kft. (amely elsősorban biztonsági kabinokat gyárt traktorok és építőipari munkagépek számára). 2021 júniusában jelentették be, hogy a Şişecam Kaposváron hozza létre első európai üveg csomagolóanyag gyárat, ami egy 220 millió euró értékű beruházást jelent. Ez az

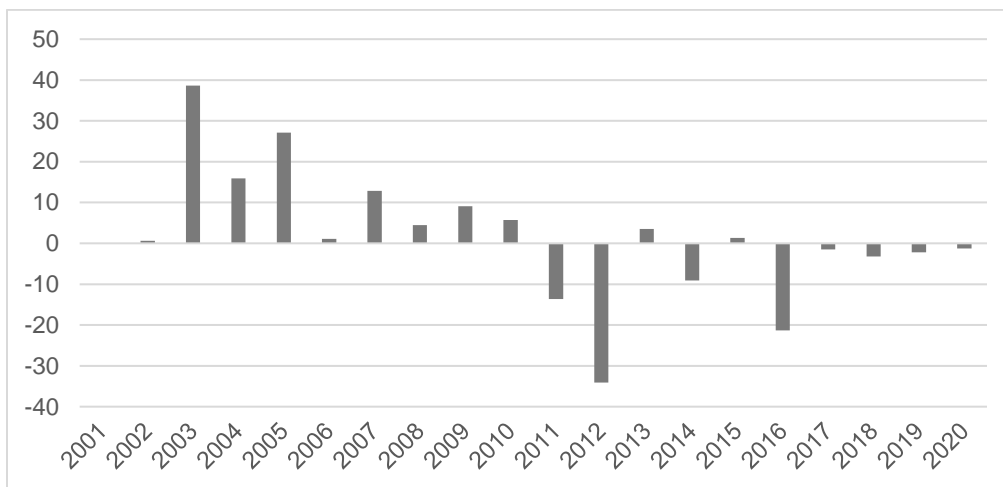
¹³ KÖVECSI-OLÁH et al. 2021.

¹⁴ Adatok forrása: MAGYAR NEMZETI BANK (MNB) 2022.

¹⁵ Adatok forrása: Uo.

eddig legnagyobb, török vállalat által végrehajtott beruházás Magyarországon, amelyhez a magyar kormány 12,5 milliárd forint vissza nem térítendő támogatást biztosít, és amelynek nyomán 330 új munkahely jön létre.¹⁶

Ami a magyar befektetéseket illeti Törökországban, a magyar vállalatok az utóbbi években inkább tőkét vontak ki, persze nem kizárólag. 2021 februárjában például bejelentették, hogy a magyar egészségipari vállalat Medicor 800 millió forintból gyárat épít Ankarában. Az üzemben újszülötteknek fognak gyógyászati eszközöket gyártani. A beruházáshoz a magyar kormány 480 millió forintos támogatást biztosít.¹⁷ A török piacon jelenlévő magyar szereplők közül kiemelkedik a Béres Gyógyszergyár Zrt., az Egis Gyógyszergyár Zrt. és a Hunland Trade Kft.

3. ábra: Magyar közvetlentőke-befektetések Törökországban (millió euró)¹⁸

Meg kell említenünk továbbá az „Írány Afrika” („Go Africa”) projektet, amely egy magyar–török együttműködés az Afrikába irányuló beruházások kapcsán. Szijjártó Péter 2021. február 25-én a török külügyminiszterrel tartott megbeszélést követően bejelentette: „*Learattuk az első sikert az Afrikában történő gazdasági együttműködésünkben is: magyar és török cégek közösen egy 100 millió dollár értékű projekt keretében hét ghánai kórházat szerelnek fel onkológiai eszközökkel. Mindezt a magyar és török Eximbank közösen finanszírozza.*”¹⁹

¹⁶ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA 2021a.

¹⁷ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA 2021b.

¹⁸ Adatok forrása: MNB 2022.

¹⁹ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA 2021c.

Energiapolitika

A magyar–török kapcsolatok stratégiai vetületeit tekintve kiemelhetjük még az energiapolitikát. A 2021 szeptemberében Oroszországgal aláírt új hosszú távú (10+5 éves) gázvásárlási szerződés értelmében az évi 4,5 milliárd köbméter földgázból 3,5 milliárd köbméter déli irányból, a Török Áramlat földgázvezetéken, illetve a 2021. október 1-jétől üzembe lépett szerb–magyar interkonnektoron keresztül érkezik Magyarországra (a további 1 milliárd köbméter pedig Ausztria felől).²⁰

A magyar kormány számára kiemelt együttműködési terület továbbá a tudományos, kutatási és képzési együttműködés a nukleáris energia területén. A Magyar–Török Felső Szintű Stratégiai Együttműködési Tanács 2021. novemberi, ötödik ülését követően Erdoğannal közösen tartott sajtótájékoztatóján a magyar miniszterelnök elmondta, hogy 150 főről 200 főre emelik a török diákok rendelkezésére álló magyarországi ösztöndíjak számát, „és azt kértem az elnök úrtól, hogy ennek egy bizonyos része, egy kontingens ebből kifejezetten nukleáris szakemberek, nukleáris tanulmányokat folytató diákok számára legyen elérhető” – fogalmazott Orbán Viktor.²¹

4. HADIIPARI EGYÜTTMŰKÖDÉS

A magyar–török hadipari együttműködés területén az eddigi egyértelműen legjelentősebb elem a török gyártmányú négykerék-meghajtású (4x4) páncélozott, növelt aknavédelemmel rendelkező, többcélú (például szállító, járőr, felderítő, tűztámogató) harcjárművek magyar beszerzése, illetve a megállapodás a járművek magyarországi gyártásáról a török licenz alapján.

A beszerzés körüli találgatások akkor indultak meg, amikor 2019 májusában a budaörsi repülőtéren a honvédelem napja alkalmával rendezett bemutatón váratlanul megjelentek a kiállított haditechnikai eszközök között a török Ejder Yalçın és NMS 4x4 (más néven Yörük) járművek is, magyar felségjellel. 2020 decemberében aztán bejelentették, hogy a Magyar Honvédség több mint 300 darab 4x4-es páncélozott, kerekes katonai járművet fog rendszerbe állítani a közeljövőben.²² Ennek első lépéseként a török Nurol Makina cég szállít az említett páncélozott járművekből Magyarországra, majd a program második fázisában a török licenz alapján a német Rheinmetall vállalattal közösen hazánkban kerül sor a gyártásukra, illetve átépítésükre, továbbfejlesztésükre.²³ Az első tíz Ejder Yalçint, melyet Gidrán névre kereszteltek át (egy magyar lófajta után), 2021 februárjában adták át a tatai MH 25. Klapka György Lövészdandárnak. A

²⁰ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA 2021d.

²¹ MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA 2021.

²² HUSZÁK 2021a.

²³ Maróth Gáspár úgy fogalmazott, a török járművek mindössze a kiindulási alapot adják majd a hazai gyártású 4x4-es járműveknek, ezt fogjuk magyarosítani, illetve németesíteni. HUSZÁK 2021b.

2020. év végi bejelentés szerint a közeljövőben újabb 40 darab 4x4-es jármű érkezik Törökországból, erre már megvan a megállapodás.²⁴ Magyarország világszinten a hatodik, az Európai Unióban az első ország, amely ebből a típusból vásárolt.

A jövőt illetően további török haditechnikai eszközök beszerzését sem lehet kizárni. Egyelőre azonban hivatalos bejelentések hiányában csak találgatni tudunk. Szakértői körökben felmerült, hogy esetleg a török Vestel vállalat Karayel-SU típusú, felfegyverezhető drónja lehet a következő, azt követően, hogy a pilóta nélküli repülőeszközt kiállították 2021 augusztusában a kecskeméti repülőnapon, illetve 2021 novemberében Pápán tűnt fel, és hajtott végre próbarepülést.²⁵ Maróth Gáspár védelmi beszerzésekért felelős kormánybiztos 2021 májusában a Hír TV-nek adott interjújában úgy fogalmazott, hogy Magyarország már évek óta figyeli a török drónokat, és több török céggel is kapcsolatban állnak, illetve több alkalommal jártak már Törökországban tesztelni ezeket az eszközöket.²⁶

A hadiipari beszerzésen túl a katonai együttműködés több formában is megjelenik a két ország között. Magyar és török katonák együtt szolgálnak például Koszovóban, a NATO KFOR műveletében, valamint Bosznia-Hercegovinában, az EUFOR ALTHEA műveletben. (A Balkán stabilitása mindkét országnak kiemelt érdeke.) 2014 szeptemberében a *Cooperative Sarex* nemzetközi kutató-mentő gyakorlaton Pápán egy török kontingens is részt vett. 2021 februárjában pedig Törökország kifejezte szándékát, hogy csatlakozzon a 2020 augusztusában Székesfehérváron munkáját hivatalosan is megkezdő Közép-európai Többnemzeti Hadosztály-parancsnokság (*Headquarters Multinational Division Centre – HQ MND-C*) munkájához.²⁷

5. KULTURÁLIS KAPCSOLATOK

Budapesten 2013 óta működik Yunus Emre Török Kulturális Intézet, a Magyar Kulturális Központ pedig ugyanebben az évben nyílt meg (újra) Isztambulban. Magyarországon turkológia, Törökországban pedig hungarológia egyetemi szakokon is tanulhatnak az érdeklődők. A Török Együttműködési és Koordinációs Ügynökség (TİKA) szintén aktív tevékenységet folytat hazánkban.²⁸ A Magyar–Török Felső Szintű Stratégiai Együttműködési Tanács 2021. novemberi ülését követően bejelentették, hogy a 2024-es év magyar–török kulturális év lesz.

²⁴ MTI 2020.

²⁵ IHSN.HU 2021.

²⁶ HÍRTV 2021.

²⁷ SNOJ 2021.

²⁸ A projektekről és tevékenységekről bővebben lásd: TİKA 2015.

A két ország és nép számos szálon kötődik egymáshoz, gondolhatunk itt például a magyar nyelvben jelenlévő török jövevényszavakra. Ezeknek legnagyobb része (százas nagyságrendben) még a honfoglalás előtti időkből származik. Ilyen korai török jövevényszavak például az ökör, a kecske, az árpa és az alma. Az oszmán-török hódoltság korából szintén vannak török jövevényszavaink (ezekből ma a magyar nyelv kb. 60–70 szót használ, ebből kb. 15–20 az élő köznyelvi), mint például a kávé vagy a papucs.²⁹

Az Oszmán Birodalom adott otthont a történelem folyamán számos magyarnak, aki menekülni kényszerült hazájából. A Rákóczi-emigráció emlékét a II. Rákóczi Ferenc Emlékház és Múzeum őrzi ma is Rodostóban. Thököly Imre és felesége, Zrínyi Ilona 1701-től halálukig Ízmitben éltek (ahol ma szintén emlékház található). Kossuth Lajos 1849–1851 között tartózkodott az Oszmán Birodalomban politikai menekültként (ma a Kossuth Lajos Emlékmúzeum őrzi ennek nyomát Kütahyában).³⁰ Az 1848–1849-es magyar szabadságharc több katonai vezetője szintén az Oszmán Birodalomban lelt menedéket. Később aztán többen közülük az oszmán haderőben szolgáltak, mint például Bem József (Murád pasa), Kmety György (Izmail pasa) vagy Guyon Richárd (Hursid pasa).³¹

A törökök történelmi távlatban több mindent köszönhetnek magyar szakembereknek. A kolozsvári születésű Ibrahim Müteferrika (magyar neve nem ismert) alapította meg 1727-ben az Oszmán Birodalom első nyomdáját. 1874-ben Széchenyi Ödönt (Széchenyi István ifjabb fiát) bízták meg a konstantinápolyi (isztabuli) tűzoltóság felállításával, aki később érdemei elismeréseként pasa címet kapott, keresztényként elsőként. Réthly Antal (1879–1975) hozta létre a török kormány megbízásából Törökország első Meteorológiai Intézetét.

Az oszmán-török időkből számos épület, műemlék maradt fent Magyarországon. Ezek közé tartozik Gázi Kászim pasa dzsámija (köznapi nevén a mai belvárosi templom) és Jakováli Haszszán dzsámija Pécsen, Gül Baba türbéje (síremléke) Budán (amely a leghíresebb török zarándokhely), négy budai fürdő (Király, Rác, Rudas, Veli Bej), vagy éppen az egri minaret. Az elmúlt évek egyik legjelentősebb régészeti szenzációja volt, amikor a Pap Norbert és Fodor Pál vezette kutatócsoport sikeresen lokalizálta és feltárta Nagy/Törvényhozó Szulejmán szultán (1494–1566) türbéjét és a hozzá kapcsolódó komplexumot Szigetváron (a turbéki szőlőhegyen).³²

A napjainkban Magyarországon élő törökök számát 3 ezer körülire teszik (bár láthatóságuk Budapesten, elsősorban a török éttermeknek köszönhetően jóval nagyobb). Többségükben a

²⁹ KAKUK 1987.

³⁰ LISZT INTÉZET – MAGYAR KULTURÁLIS KÖZPONT 2022.

³¹ HÓVÁRI 2013.

³² Bővebb információkért lásd a projekt honlapját: MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT 2022.

hidegháború végét követően érkeztek az országba, jellemzően egyetemi hallgatóként vagy vállalkozóként. A 2018. júniusi törökországi parlamenti választások idején a török statisztikák szerint 2 156 török választópolgár volt Magyarországon (akik közül 970-en vettek részt a szavazáson, többségükben pedig a török ellenzéki pártokra szavaztak).³³

Törökország a magyar turisták kedvelt célországa. A koronavírus-járvány előtti évben, 2019-ben közel 150 ezer magyar látogatott Törökországba. Ez a szám a COVID-19 miatt 2020-ban 16 563-ra esett vissza, és bár 2021-ben erős növekedésnek indult, egyelőre nem tudta megközelíteni a vilá járvány előtti szintet.³⁴

6. ÖSSZEGZÉS

Hazánk számára Törökország elsősorban geostratégiai elhelyezkedése, míg Ankara számára Magyarország elsősorban EU-tagsága miatt fontos partner.³⁵ A kis-ázsiai állam geopolitikai térségek, kontinensek, civilizációk metszéspontjában fekszik, azok között egyik oldalról egyfajta szigetelő állam, másik oldalról összekötő kapocs szerepet tölt be. Európa szempontjából például a különböző térségekből (a Közel-Keletről, Afrikából, Ázsiából) érkező illegális migráció feltartóztatása tekintetében különösen fontos ez a szigetelő állam szerep, míg az energia-hordozók tranzitja esetében Törökország mint kulcsfontosságú összekötő kapocs jelenik meg. Enyhe iróniát hordoz, hogy míg annak idején a Magyar Királyság volt a „kereszténység védőbástyája” éppen az Oszmán Birodalom ellen, ma Törökország tölt be egyfajta „védőbástya” szerepet Európa számára.

Törökország az utóbbi években az érdekközpontú és külgazdasági fókuszú magyar külpolitika egyik kulcsországává vált. Az értékalapú megközelítés, az egyre autoriterebb törökországi folyamatok kritikája jellemzően csak az ellenzéki oldalon jelent meg. A két megközelítés ütközése az Európai Unión belül nem egy alkalommal vezetett feszültségekhez a tagállamok viszonyában. A kétoldalú kereskedelem és a befektetések növelése a magyar kormány deklarált célja. Emellett fellendült a hadiipari együttműködés is a két NATO-szövetséges között. Magyarország első európai uniós államként vásárolt török gyártmányú Ejder Yalçın páncélozott harcjárműveket.

A két államot és állampolgárait számos kulturális és történelmi szál köti össze. A törökökről kialakult kép a magyar közvéleményben alapvetően nem ellenséges, annak ellenére sem, hogy az oszmánkori emlékhelyek felújítása, vagy például a Magyarországon Szulejmán címen ismert,

³³ T.C. YÜKSEK SEÇİM KURULU 2018.

³⁴ ERGÖÇÜN 2021.

³⁵ A magyar nézőpontról a török EU-csatlakozás kapcsán bővebben lásd: EGERESI – SZIGETVÁRI 2017.

népszerű televíziós sorozat a történelmi Magyarország meghódításának időszakát idézi fel. Ennek egyik valószínű oka a későbbi időkben kialakult jó viszony: az Oszmán Birodalom adott menedéket többek között a Rákóczi- és Kossuth-emigrációnak, illetve az első világháborúban is egy oldalon harcoltak a felek, amit szintén megőrzött a történelmi emlékezet. A turanizmus eszmeáramlatának megjelenése – amely a magyarok és törökök közös, keleti eredetét, a két nép hasonlóságát hangsúlyozza – tovább erősítette a törökségről kialakított pozitív képet.³⁶

³⁶ EGERESI – PÉNZVÁLTÓ 2021.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- EGERESI Zoltán – SZIGETVÁRI Tamás (2017): *FEUTURE EU 28 Country Report: Hungary*. 2017.04. Forrás: https://feuture.uni-koeln.de/sites/feuture/pdf/Hungary_28_Country_Report.pdf (Megtekintve: 2022.06.02.)
- EGERESI Zoltán – PÉNZVÁLTÓ Nikolett (2021): Törökország kapcsolata Közép- és Délkelet-Európával 1989-től 2018-ig. *Védelmi Tanulmányok*, 2021/1. Forrás: https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/VT_2021_1_Egeresi%20Z_Penzvalto_N_T%C3%B6r%C3%B6korsz%C3%A1g%20kapcsolata%20K%C3%B6z%C3%A9p%20%C3%A9s%20D%C3%A9lkelet-Eur%C3%B3pa%201989-2018_full.pdf (Megtekintve: 2022.06.02.)
- ERGÖÇÜN, Gökhan (2021): *Turkey, Hungary tourism climbs again after pandemic jolt*. 2021.09.16. Forrás: <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-hungary-tourism-climbs-again-after-pandemic-jolt/2366335#:~:text=Tourism%20between%20Turkey%20and%20Hungary,Turkey's%20Tourism%20and%20Culture%20Ministry> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- HÍRTV (2021): *Magyarország élőben Maróth Gáspárral*. 2021.05.14. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=rFu6s2HAZmU> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- HÓVÁRI János (2013): Honvédtábornokok a késői oszmán haderőben. Emlékezés Guyon Richárdra és Kmety Györgyre. *Magyar Tudomány*, 2013/9. Forrás: http://epa.oszk.hu/00600/00691/00120/pdf/EPA00691_mtud_2013_09_1046-1055.pdf (Megtekintve: 2022.06.02.)
- HUSZÁK Dániel (2021a): *Célegyenesben az újabb honvédségi páncélos-beszerezés*. 2021.10.10. Forrás: <https://www.portfolio.hu/global/20211010/celegyenesben-az-ujabb-honvedsegi-pancelos-beszerzes-504382> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- HUSZÁK Dániel (2021b): *2021-ben is diibörög a magyar hadiipar fejlesztése - Megtudtuk, mit tervez a kormány*. 2021.02.10. Forrás: <https://www.portfolio.hu/global/20210210/2021-ben-is-duborog-a-magyar-hadiipar-fejlesztese-megtudtuk-mit-tervez-a-kormany-465188> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- HVG (2019): *Szijjártó Péter elismerte: blokkolta a törökök figyelmeztetését – videóinterjú*. 2019.10.10. Forrás: https://hvg.hu/itthon/20191010_Szijjarto_Peter_elismerte_a_vetot_videointerju (Megtekintve: 2022.06.02.)

- IHSN.HU (2021): *Török harci drón az MH Pápa Bázisrepülőtéren*. 2021.11.04. Forrás: <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=lhsn.hu&set=a.6875031785855217> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- KAKUK Zsuzsa (1987): *Török kultúrhatás jövevényszavaink tükrében*. *Keletkutatás*, 1987. tavasz, 94–104.
- KÖVECSI-OLÁH Péter – SHIRAISHI Renáta – SIPOS Áron (2021): *Törökország – országinformáció*. Külgazdasági és Külügyminisztérium, 2021. Forrás: <http://exporthungary.gov.hu/download/b/9f/b2000/T%C3%B6r%C3%B6korsz%C3%A1g%20V3.pdf> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2022): *Külkereskedelem*. Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_eves_3_5 (Megtekintve: 2022.06.02.)
- LISZT INTÉZET – MAGYAR KULTURÁLIS KÖZPONT (2022): *Magyar Emlékek Törökországban*. 2022. Forrás: <https://www.turkmagyarizi.com/magyar.html?devicelock=desktop> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MAGYAR KÖZLÖNY (2020): *1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról*. Magyar Közlöny, 81. szám. Forrás: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pagein-dex=kozltart&ev=2020&szam=81> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MAGYAR NEMZETI BANK (2022): *Közvetlentőke-befektetések (BPM6 módszertan szerint)*. Forrás: <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/viii-fizetesi-merleg-kozvetlen-tokebefektetesek-kulfolddel-szembeni-allomanyok/kozvetlen-toke-befektetesek/bpm6-modszertan-szerinti-adatok> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA (2021a): *Szűjjártó: A Sisecam első európai üvegcsomagolóanyag-üzeme Kaposváron jön létre*. 2021.06.07. Forrás: <https://kormany.hu/hirek/szujjarto-a-sisecam-első-europai-üvegcsomagolóanyag-üzeme-kaposvaron-jon-letre> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA (2021b): *A Medicor Magyar Egészségipari Vállalat 800 Millió Forintból Épít Gyárat Törökországban*. 2021.02.08. Forrás: <https://kormany.hu/hirek/a-medicor-magyar-egeszsegipari-vallalat-800-millio-forintbol-epit-gyarat-torokorszagban> (Megtekintve: 2022.06.02.)

- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA (2021c): *Szijjártó Péter: Erősíteni kell a magyar-török együttműködést.* 2021.02.25. Forrás: <https://kormany.hu/hirek/szijjarto-peter-erositeni-kell-a-magyar-torok-egyuttmukodest> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA (2021d): *Aláírára került az újabb hosszú távú gázvásárlási szerződés a Gazprommal.* 2021. 09. 27. Forrás: <https://kormany.hu/hirek/szijjarto-peter-alairasra-kerult-az-ujabb-hosszu-tavu-gazvasarlas-szerzodes-a-gazprommal> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA (2017): *Orbán Viktor sajtónyilatkozata a Binali Yıldırımmal, a Török Köztársaság miniszterelnökével történt tárgyalást követően.* 2017.06.30. Forrás: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-sajtonyilatkozata-a-binali-yildirimmel-a-torok-koztarsasag-miniszterelnokevel-tortent-targyalast-kovetoen/> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA (2019): *Orbán Viktor nyilatkozata Recep Tayyip Erdoğannal, a Török Köztársaság elnökével történt tárgyalását követően.* 2019.11.07. Forrás: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-nyilatkozata-recep-tayyip-erdogannal-a-torok-koztarsasag-elnokevel-tortent-targyalasat-kovetoen/> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA (2021): *Orbán Viktor nyilatkozata a Magyar–Török Felső Szintű Stratégiai Együttműködési Tanács 5. ülését követően.* 2021.11.11. Forrás: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-nyilatkozata-a-magyar-torok-felso-szintu-strategiai-egyuttmukodesi-tanacs-5-uleset-kovetoen/> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT (2022): *A Szigetvár és Turbék politikai, katonai és szakrális szerepe az oszmán–Habsburg nagyhatalmi vetélkedésben és a magyarországi török berendezkedésben – tények és emlékezet.* Forrás: <http://szigetvar.btk.mta.hu/> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- MTI (2020): *Újabb negyven páncélozott jármű szállításáról írt alá szerződést a Magyar Honvédség.* 2020.12.21. Forrás: <https://honvedelem.hu/hirek/ujabb-negyven-pancelozott-jarmu-szallitasarol-irt-ala-szerzodest-a-magyar-honvedseg.html> (Megtekintve: 2022.06.02.)
- NAGYNÉ RÓZSA Erzsébet (2016): *Magyarország és az arab Közel-Kelet.* In: KOLLER Boglárka – MARSAI Viktor (szerk.): *Magyarország Európában, Európa a világban. Tanulmánykötet Gazdag Ferenc 70. születésnapjára.* 189–199. Dialóg Campus Kiadó.
- SNOJ Péter (2021): *Egy hosszú út elején.* 2021.05.21. Forrás: <https://honvedelem.hu/hirek/egy-hosszu-ut-elejen.html> (Megtekintve: 2022.06.02.)

T.C. YÜKSEK SEÇİM KURULU (2018): *Cumhurbaşkanı Seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*. Forrás: <https://www.ysk.gov.tr/> (Megtekintve: 2019.03.11.)

TİKA (2015): *Magyarország. Projektek és tevékenységek 2014–2015*. Forrás: <https://www.tika.gov.tr/upload/2015/RES%C4%B0MLER/Macaristan.pdf> (Megtekintve: 2022.06.02.)

UNHCR (2022): *Syria Regional Refugee Response – Turkey*. 2022.06.02. Forrás: <https://data.unhcr.org/en/situations/syria/location/113> (Megtekintve: 2022.06.02.)

HORIZONT ELEMZÉSEK

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

Szerkesztés és tördelés: Kóczán András Imre

Lektorálta: Marsai Viktor

Fotó: shutterstock.com

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

Az elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Migrációkutató Intézet álláspontjának.

© Pénzváltó Nikolett, 2022

© Migrációkutató Intézet, 2022